

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. I. Quibusdam præmissis referuntur sententiæ

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

DISPUTATIO PRIMA.

De Lege in communi.

Ad quæst. 90. D. Thomæ, & duas sequentes.

V M juxta Apostolum ad Roman. 6. peccati cognitio per legem habeatur, ipsumque peccatum legis transgressio sit, ad perfectiorem Tractatûs de peccatis intelligentiam, tractationem de legibus subjungimus. Et quia recta doctrinæ methodus exigit, ut ab universalibus ad particularia descendamus, primò agemus de lege in communi, deinde varias ejus species exponemus.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum lex essentialiter pertineat ad intellectum, vel ad voluntatem?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ.

1. Notandum primò, hoc nomen *lex* dici, vel à legendo, eò quòd homo in ipsa legit quod illi agendum vel omittendum est, aut quia leges olim scripto tradebantur, ut ab omnibus legerentur, ut Isidorus ait lib. 2. Etymol. cap. 10. Vel ab eligendo, ut Cicero lib. 1. de legibus censet, quia ipsa lex est regula eligendorum. Vel juxta D. Thomam hic art. 1. Cassiodorum, & Damasceni commentatorem, lib. 4. fidei cap. 23. à ligando, quia per eam ligantur subditi ad ipsius observantiam, ut ait S. Doctor. Vel ut loquitur Cassiodorus apud prædictum Damasceni commentatorem, eò quòd animos nostros liget, suisque teneat obnoxios constituit. Et hæc etymologia fundamentum habet in Scriptura, in qua leges sæpius ab hoc effectu ligandi, vincula appellantur: Psal. 2. *Dirumpamus vincula eorum.* Jeremia 2. *A seculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti: Non seruiam.*

2. Notandum secundò ex Sylvestro, verbo *Lex* num. 1. hæc nomina *lex*, *ius*, *statutum*, aut *constitutio*, idem significare. Dicitur enim *ius*, quatenus ostendit unicuique tribuendum esse quod suum est. Dicitur *statutum*, quia stabile & firmum debet esse ad omnes. Dicitur *constitutio*, quatenus plurium consilium & consensus debet præcedere & concurrere ad stabiliendam legem. Denique dicitur *lex*, quatenus per eam ligantur subditi ad ipsius observantiam.

3. Notandum tertio, nonnulla esse, quæ non nisi improprie leges appellantur, cujusmodi est naturalis inclinatio & impulsio appetitûs sensitivi ad malum, quæ ad Roman. 7. vocatur *lex peccati*; & naturalis aquarum necessitas à Deo imposita ne transeant fines suos, Proverb. 8. *Quando appendebat fundamenta terræ, & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*; id est quando ponebat causas, quibus intra certos terminos aquæ conti-

nerentur. Demum *lex* accipitur lato modo pro norma seu regula quarumcumque actionum tam intellectûs quam voluntatis, ut cum dicimus *leges Dialecticæ & Grammaticæ*. De lege sic latè & improprie accepta, non agimus in presenti, sed illam in propria & stricta acceptione, prout est regula & mensura actuum humanorum, consideramus.

Demum existentiam seu necessitatem legum, ut certam & manifestam supponimus; eam enim insinuat ipsa natura creaturæ intellectualis, quæ cum non possit esse sibi regula moralium operationum, necessariò eget aliquo superiore, à quo certà lege & normâ in suis operationibus dirigatur, ne à fine ad quem creata est aberret. Cum enim ipsa natura defectibilis sit, & à fine honestatis ad quem inclinat, deflectere possit, necessaria ei est aliqua lex, quæ illam per certam normam ad suum finem dirigat. Quæ ratio non solum demonstrat necessitatem legis naturalis ad finem naturalem consequendum, sed multò magis necessitatem legis supernaturalis ad finem supernaturalem obtinendum; nam cum hic sit altior, & humanæ menti naturaliter ignotus, homo non potest ad illum pertinere, nisi & altiori lege dirigatur, & auxiliis supernaturalibus adjuvetur. Eadem ratio probat, in omni statu legem necessariam fuisse creaturæ intellectuali, cum in omni statu maneat subiecta Deo, & dirigibilis in ordine ad aliquos saltem actus, quibus finem suum naturalem vel supernaturalem consequatur.

Potest etiam legum necessitas ac utilitas ipsâ experientia comprobari, cum constet nullam Republicanam absque legibus stare posse; alioquin adulteria, furta, homicidia, & quælibet alia scelera, quæ statim Republicanam funditus evertunt, impune grassarentur, juxta illud vulgatum Augustini: *Remota justitiâ (quæ per leges potissimum statuitur) quid sunt regnâ, nisi magna latrocinia?* Cui etiam consonat illud Isidori lib. 5. Etymologiarum vel Originum cap. 20. *Facta sunt leges, ut humano metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrænentur nocendi facultas.* Quare merito ait Aristoteles 3. Rhetoricorum, Republicanæ salutem in legibus constitutam esse.

Huc revocari possunt quædam legis encomia, quibus ejus necessitas & utilitas optimè declaratur. Nam lege 1. ff. de legibus sic dicitur: *Lex est commune præceptum, virorum prudentium consultum, delictorum correctio, communis Republicæ sponso.* Dicitur etiam *lex mens & consilium æquitatis, virtutum adhoratrix, vitiatorum expultrix, justitiæ lumen ac columen, mentis lucerna, & regula actionum humanarum.* Demum ut ait Augustinus lib. de spiritu & littera: *Lex data est, ut gratia acquireretur; gratia data est, ut lex adimpleretur.*

His suppositis, quantum ad nomen, & necessitatem, atque existentiam legis, ut ipsius quidditatem & essentiam declarem, inquirimus, an lex essentialiter ad intellectum vel ad voluntatem pertineat, & cujus ex illis potentis actus existat? In cujus difficultatis resolutione tres reperio Theologorum sententias. Alij enim censent, legem ad voluntatem pertinere, alij ad intellectum, alij ad utramque potentiam. Primum docent Alphonsus à Castro lib. 1. de lege penali cap. 1. Joannes Medina Codice de Oratione quæst. 2. & Suarez lib. 1. de legibus cap. 5. num. 24. ubi legem in Principe existentem ait esse actum ipsius voluntatis iustæ & rectæ, quo vult inferiorem obligare ad hoc vel illud faciendum. Secundum asserit ad D. Thoma hic art. 1. & ab omnibus ejus Discipulis, quos sequuntur Vazquez, Valentia, Azorius, & alij. Tertiam denique sententiam, in utroque actu intellectus & voluntatis essentiam legis constituentem, ruerunt Gerson Alphabeto 2. de potestate Ecclesiæ, considerat. 13. quæ est de origine juris & legum, Gregorius Ariminenis in 1. dist. ultimâ quæst. unicâ, & Beccanus in Tractatu de legibus cap. 1.

§. II.

Sententia D. Thoma præfertur.

Dico igitur, lex, quantum ad suam substantiam, consistit in actu intellectus, sed præsuppositivè, & de connotato, importat actum voluntatis.

6. Prima pars est D. Thomæ hic art. 1. ubi illam probat primò, in argumento *sed contra*, ex eo quod ad legem pertinet præcipere & imperare: Sed hoc essentialiter pertinet ad intellectum, ut ostenderit supra quæst. 17. art. 1. ubi sic ait: *Imperare est essentialiter actus rationis, imperans enim ordinat eum cui imperat ad aliquid agendum, inanimando, vel denuntiando: Sic autem ordinare per modum cujusdam intimationis est rationis.*

Disp. II. art. 1.

Deinde in corpore articuli sic discurret: Lex nihil est aliud, quam regula quædam & mensura humanorum actuum, secundum quam inducitur quis ad agendum, vel ab agendo retrahitur: Sed regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet: Ergo lex quantum ad suam substantiam est aliquid rationis. Minor patet, Majorem verò sic ostendit. In unoquoque genere id quod est principium, est mensura & regula illius generis; nam unitas quæ est principium numeri, est mensura omnium numerorum; & motus primi cæli, qui est primus in genere motuum, est mensura omnium motuum corporum inferiorum: Sed ratio est primum principium actuum humanorum: Ergo regulare & mensurare actus humanos, ad rationem pertinet.

7. Potest insuper suaderi conclusio hæc ratione: Essentiale est legi obligare subditum sibi ad agendum vel omittendum aliquid; unde, ut supra ex D. Thoma, & Cassiodoro dicebamus, lex à ligando dicitur: Sed sola voluntas superioris non obligat subditum, quantumcumque cognoscat illum, donec ipsi intimetur: Ergo ratio legis non in actu voluntatis, sed in præcepto aut intimatione intellectus consistit. Major constat, Minor etiam est certa, etsi enim aliquis sciat voluntatem Principis sui esse ut faciat aliquid, non tenetur facere, quousque sibi intimetur. Item Reli-

Tom. III.

Agiosus non tenetur facere voluntatem sui superioris ante intimationem. Contra verò, si aliquid præcipiat superior, etiam si non habeat voluntatem ut ponatur in executione, tenetur subditus exequi; sicut Abraham, instante præcepto Dei, tenebatur filium Isaac sacrificare, licet Deus non haberet voluntatem efficacem, ut sacrificaretur.

His addi possunt plura Scripturæ loca, quibus lex nomine lucis significatur: Psalm. 4. *Signatum est super nos lumen vultus tui.* Psalm. 18. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos:* Proverb. 6. *Mandatum lucerna est, & lex lux.* Item Chaldaicè lex dicitur *Vrajesa*, à verbo *Vr*, quod est illuminare, quasi ejus munus sit lucere, splendescere, & illuminare: Sed lumen ac illuminatio ad intellectum pertinent, cum illuminatio in spiritualibus, nihil aliud sit, quam veritatis manifestatio, juxta illud ad Ephes. 5. *Omne quod manifestatur lumen est:* Ergo lex, quantum ad suam substantiam ad intellectum pertinet. Unde Augustinus lib. 1. de libero arbit. cap. 6 legem definit, *rationem summam, cui semper obtemperandum est.* Et Cicero lib. 1. de legibus, legem naturalem sic describit: *Lex (inquit) est ratio summa insita in natura, quæ jubet ea quæ facienda sunt, prohibetque contraria.*

G Quod verò lex præsuppositivè & de connotato importet actum voluntatis, ut secunda pars conclusionis asserit, manifestum est: Tum quia proprium est legis movere subditos ad aliquid agendum: Solus autem intellectus abique voluntate non potest movere. Tum etiam, quia lex non pertinet ad intellectum speculativum, sed ad practicum, & consistit, ut ostendimus articulo sequenti, in actu imperij: Sed actus imperij, licet elicitive, & quantum ad substantiâ, sit ab intellectu, supponit tamen & connotat actum voluntatis, à quo efficaciam & vim movendi participat, ut docet D. Thomas supra qu. 17. art. 1. Ergo licet lex quantum ad suam substantiam ad intellectum pertineat, præsupponit tamen actum voluntatis, illumque de connotato importat. Unde si nihil aliud velint Gregorius, & Beccanus, alijque Authores, qui legem ad intellectum & voluntatem pertinere existimant, à veritate non aberrant; si verò intendant, legem substantialiter & ex æquo ad voluntatem & intellectum spectare, falsum asserunt, cum repugnet unum simplicem actum esse elicitive & quoad substantiam à duabus potentiis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objiciunt in primis Adversarii aliqua Scripturæ testimonia, in quibus lex Dei appellatur voluntas Dei: Psalm. 39. *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam. Deus meus voluit, & legem tuam in medio cordis mei.* Psalm. 102. *Notas fecit vias suas Moysi, filijs Israël voluntates suas, id est leges & præcepta sua.* Et 2. Machab. 1. *Det vobis cor omnibus ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem, id est legem ejus servetis.*

Leges quoque civiles dicuntur esse placita Principum, Institur. de jure naturali, gent. & civili §. *Constat*, ibidemque §. *Sed & quod dicitur: Quod Principi placuit, legis habet vigorem.* Et Augustinus lib. 4. de civit. Dei cap. 6. *Arbitria (inquit) Principum pro legibus erant.* Demum Aristoteles in Rhetorica ad Alexandrum, cap. 1.

Sic iij